

Det vmrler av disse i jorda under deg

Spretthaler finnes over hele verden og kan til og med overleve en svømmetur til Svalbard. Også er de så innmari søte, synes insektprofessor Tone Birkemoe.

AV MARIANNE NORDAHL | PUBLISERT 19. JUN. 2017 | OPPDATERT 27. JAN. 2020

Nærbilde av en spretthale med sorte øyne og lange følehorn

Spretthaler er omtrent en halv centimeter lange. Vi mennesker tenker kanskje ikke så mye over det, men de finnes i tusentall i bakken under oss. Foto: Shutterstock.

Du vet det kanskje ikke, men rett under deg når du er ute i hagen eller skogen – kryr det av liv like under jordflaten.

Nesten som en hemmelig verden med millioner av innbyggere. Og du er en kjempe. Bare under den ene foten din lever det over tusen spretthaler i det øverste jordlaget.

Tone Birkemoe føler at hun har blitt kjent med den mystiske verdenen deres når hun har forsket på dem.

– Jeg har sett på spretthaler i timevis under lupe. Jeg har sett på hvor lang tid det tar før de blir voksne, ja, jeg har egentlig fulgt dem gjennom hele livet deres. De er utrolig søte, sier insektprofessoren.

Mange forskjellige

Noen spretthaler er tynne, mens andre er runde i rumpa som små kaniner. Spretthaler er ikke insekter. De er noen litt enklere slektninger av insektene, forteller Tone Birkemoe.

Og de er små. Derfor er det bare med god forstørrelse at du virkelig kan se hvordan de ser ut.

– Der kan du se de rare hårene de har på kroppen, og du kan se fargene deres. Noen er svarte og nesten lilla, mens andre er lyse og hvite. Og noen har striper!

Bilde av en Spretthale sett fra siden.

Spretthaler kommer i mange farger og fasonger. Denne er av den runde og mønstrete typen. Søt? Foto: Shutterstock.

Flytekunster

Spretthalene er nyttige for naturen fordi de bidrar til å dele opp og bryte ned planterester på bakken.

– Favorittmaten er sopptråder i jorda. Utrolig nok kan spretthalene faktisk få disse sopptrådene til å vokse raskere når de spiser på dem. Akkurat som gressklippingen får gresset til å vokse raskere, sier Tone.

Bæsjen deres er også næring for jorda, der de lever sammen med edderkopper, snegler, mark og tusenbein.

Det høres kanskje ut som et kjedelig liv, selv om spretthaler nok ikke opplever det sånn. Men noen ganger havner de utpå helt ville eventyr.

Spretthaler er nemlig lette, og de kan hoppe over 50 ganger så langt som sin egen lengde. De kan også sveve av sted med vinden. Og – hør på dette – de kan flyte over store hav. De kan faktisk flyte helt fra Norge til Svalbard. Det vet Tone Birkemoe fordi hun har forsket på spretthaler der.

En kollega av Tone ristet spretthalene i en boks med saltvann for å teste hvor lenge de kan klare seg i kald og frådende sjø.

– De overlever så lang tid som det tar å flyte til Svalbard, sier hun – spretthaler er nesten umulig å dytte under vann selv om man prøver.

Vi vet så lite om småkrypene

De er så små og så mange. Hva driver de med? tenkte Tone da hun var liten og sto og stirret på maurene som kravlet i en maurtue.

Det kan hun fremdeles lure på, selv om hun har blitt voksen professor.

– Over halvparten av jordas arter er insekter. Likevel er det bare noen få vi kjenner igjen, sånn som sommerfugler, humler og biller. Mange insekter er veldig små og lever skjulte liv i trær eller gamle trestokker, sier hun.

De største spretthalene er en halv centimeter lange, så det går an å få øye på dem.

– For eksempel på undersiden av sopp om høsten. Der sitter de – ofte med antenner som er krøllet opp, sier Tone.

LIVET PÅ JORDA INSEKTER OG EDDERKOPPER

Meldinger ved utskriftstidspunkt 17. april 2025, kl. 18.50 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.